

عنوان	پنجره جمعیتی جوانان و فارغ التحصیلان دانشگاهی، فرصت‌ها و تهدیدهای بازار کار
سخنران	دکتر محمد جلال عباسی شوازی
اعضای پنل	دکتر غلامعلی فرجادی، سید علی هاشمی
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۷/۰۸/۲۳	

تحولات جمعیتی به‌ویژه کاهش باروری در دهه‌های اخیر به تغییر ساختار سنی و جوانی جمعیت در ایران منجر شده است. جوانان، نه تنها به لحاظ جمعیتی وزن و اهمیت بالایی در ساختار سنی دارند، بلکه به لحاظ کیفی (سواد و تحصیلات، شهرنشینی، دسترسی و استفاده از رسانه‌های جمعی) و به تبع آن از نظر اقتصادی، اجتماعی و سیاسی نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. با در نظر داشتن منافع و مزایای بالقوه این تجربه گذار جمعیتی در کشور، چنین ساختار جمعیتی به "پنجره" یا "سود جمعیتی" تعبیر می‌شود.

دو موضوع در این نشست شامل پنجره جمعیتی (پنجره تحصیلی) و رصد اشتغال جوانان بررسی می‌شود. به دو دلیل اولویت اساسی و استراتژیک کشور تمرکز بر جوانان است: ۱- یک سوم جمعیت کشور ما را افراد جوان تشکیل می‌دهند. ۲- دوره جوانی دوره فشرده جمعیت شناختی است زیرا که بسیاری از وقایع مهم جمعیتی افراد مانند ادامه تحصیل، ازدواج، مهاجرت، فرزندآوری و... در این دوره زمانی اتفاق می‌افتد. تحولات سریع تکنولوژی و ارتباطات در جامعه مدرن باعث شده است که تغییرات بسیار سریع باشند و جوانان موتور محرکه تغییرات اجتماعی محسوب می‌شوند. از این رو سرمایه‌گذاری روی قشر جوان بسیار حائز اهمیت است.

عوامل مهم در پنجره جمعیتی

- ۱- کاهش باروری باعث کاهش تعداد کودکان و افزایش نیروی کار می‌گردد.
- ۲- جمعیت بزرگسال گرایش بیشتری به درآمد بیشتر و ذخیره پول و همچنین سرمایه‌گذاری بیشتر دارند.
- ۳- هر چه تعداد کودکان کمتر شوند، زنان به سلامت و تحصیلات خود اهمیت بیشتری داده و در پی آن هزینه لازم برای کودکان صرف تحصیلات بانوان می‌گردد. در واقع سطح تحصیل بانوان روی سطح باروری تاثیر می‌گذارد.

سودی که تصور می‌شود ناشی از پنجره جمعیتی است، در واقع از هزینه تحصیلات نشأت می‌گیرد. دیدگاه معمول پنجره جمعیتی بیان می‌کند که کاهش باروری باعث تغییر ساختار سنی می‌شود و این تغییر باعث پدیدار شدن تعدادی عوامل رابط مانند تحصیلات، کیفیت حکمرانی و... می‌گردند که در نهایت منجر به بهره‌وری می‌شوند. در نهایت ترکیب تجربه و ساختار سیستم است که باعث بهره‌وری می‌گردد.

با توجه به دیدگاه آقای ولفگانگ لوتس برای رسیدن به بهره‌وری، ساختار تحصیلی که عامل بسیار مهمی است باید بهبود یابد تا باعث کاهش باروری و تغییرات در ساختار سنی گردد. در واقع تحصیلات عالی باعث تغییر جوامع و کشورها گردیده است، زیرا که شناخت انسان و نحوه نگاه او به آینده را تغییر می‌دهد و در نتیجه سالخوردگی آینده با چالش‌های کمتری روبرو خواهد بود و جامعه‌ای با افراد ناتوان کمتر، سالمتر و ثروتمندتر خواهیم داشت.

۲ دیدگاه سیاستی در مورد پنجره جمعیتی وجود دارد:

- ۱- کاهش باروری باعث تغییر ساختار جمعیتی و باز شدن پنجره جمعیتی می‌گردد.

۲- این سرمایه‌گذاری بر روی تحصیلات است که باعث می‌شود روی ساختار سنی و رشد اقتصادی به صورت همزمان تاثیر بگذارد.

در این نشست سیر تحولات جمعیتی ایران در طی ۴۵ سال گذشته مورد بررسی قرار گرفت. در ۵ سال اخیر نرخ باروری در سطح کشور افزایش یافته است. این افزایش در اکثر استان‌های کشور اتفاق افتاده است. بیشترین نرخ باروری در ایران مربوط به استان سیستان و بلوچستان و کمترین نرخ مربوط به استان گیلان است.

سنین فرزندآوری نیز در سال‌های اخیر کاهش یافته است. همچنین سطح تحصیلات نیز با فرزندآوری رابطه عکس دارد. در ۴۵ سال اخیر ما علاوه بر تغییر در ساختار جمعیتی، در ساختار تحصیلی نیز تغییراتی داشته‌ایم. پس از انقلاب سرمایه‌گذاری روی تحصیلات باعث افزایش سطح تحصیلات مردان و زنان شده است. با مقایسه ساختار جمعیتی ایران و کشور همسایه پاکستان، پیش‌بینی شده است که در آینده ساختار جمعیتی دانشگاهی و باسواد خواهند بود و در مقابل جمعیت کاهش می‌یابد. با بررسی دانشگاه‌ها و فارغ‌التحصیلان دریافتیم که تنها حدود ۶۱ درصد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی شاغل هستند، لذا بسیار مهم است که روی تحصیلات و ایجاد شغل برای این ساختار جمعیتی برنامه ریزی گردد.

اما متأسفانه در کشور ما سطح اشتغال در جامعه وضعیت مناسبی ندارد و نرخ مشارکت بانوان علیرغم داشتن تحصیلات دانشگاهی در بازار کار بسیار کمتر از مردان است، لذا بهتر است سیاست‌گذاری‌ها بر روی تحصیلات دانشگاهی و آموزش درست باشد.

در واقع علت مشکلات جامعه ما ناشی از دو مسئله است: ۱- سیاست‌های غلط ۲- بی‌سیاستی‌های ناآگاهانه با رصد اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و برنامه‌ریزی مناسب و هماهنگی سازمان‌ها می‌توان بازار کار مناسبی برای این ساختار جمعیتی ایجاد کرد و باعث سود جمعیتی شد. مکانیزم‌های ترکیبی و رفتاری پنجره جمعیتی نظیر افزایش عرضه نیروی کار، افزایش مشارکت زنان، کاهش نسبت‌های وابستگی (بار تکفل)، تعامل تغییرات ساختار سنی جمعیت با چرخه زندگی تولید و مصرف، افزایش قدرت پس اندازها و سرمایه‌گذاری، بهبود و توسعه سرمایه انسانی و افزایش کیفیت جمعیت، فرصت طلایی و پتانسیل‌های زیادی برای اثرگذاری مثبت بر رشد و توسعه اقتصادی فراهم می‌کند. علیرغم پتانسیل‌های موجود، سیاست‌ها و برنامه‌های جمعیتی کشور در سال‌های اخیر عمدتاً بر حجم و رشد جمعیت متمرکز بوده و کمتر به ساختارهای سنی جمعیت، تغییرات و پیامدهای آن توجه شده است. با توجه به شرایط فوق و ضرورت بهره‌گیری از فرصت طلایی است که سال جاری توسط رهبر انقلاب به عنوان اقتصاد مقاومتی: تولید و اشتغال نام گذاری شده و در اولویت برنامه‌های دولت قرار دارد. بهره‌برداری از فرصت طلایی پنجره جمعیتی - تحصیلی کشور، مستلزم شناخت دقیق ویژگی‌ها و مزایای پنجره جمعیتی - تحصیلی (عرضه نیروی کار جوانان به ویژه فارغ‌التحصیلان دانشگاهی) کشور و برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مناسب است.